

**Kaasrahastanud
Euroopa Liit**

KSM TINGIMUSLIKKUS

Lilia Kulli
konsulent
16.04.2026

**Teadmised
on põllu
programm**

Tingimuslikkus

- ▶ **Tingimuslikkus** on põllumajandustootmist käsitlev reeglistik, mille järgimisest sõltub põllumajandustootjal saadava toetuse suurus.
- ▶ **Tingimuslikkuse** süsteemiga tagatakse, et põllumajandustoetusi makstakse täies mahus vaid neile põllumajandustootjatele,
- ▶ kes täidavad erinevatest seadustest tulenevaid kohustuslikke majandamisnõudeid
- ▶ ja järgivad maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid.
- ▶ **Tingimuslikkuse süsteem** koosneb maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetest (**HPK**) ja kohustuslikest majandamisnõuetest (**KM**).

Tingimuslikkus

- ▶ 1. jaanuarist 2025. aastal seotakse pindala- ja loomatoetuste täies mahus saamine lisaks tingimuslikkuse nõuete täitmisele
- ▶ ka töö- ja tööhõivetingimuste
- ▶ ehk sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete täitmisega.

Tingimuslikkus

- ▶ Kontrolle viivad läbi PRIA (HPK nõuded),
- ▶ Keskkonnaamet (KM keskkonnanõuded, HPK veekaitse nõuded)
- ▶ Põllumajandus- ja Toiduamet (KM toidu- ja söödaohutus, KM hormoonide kasutamine loomakasvatustes, KM loomade heaolu, KM taimekaitsevahendite kasutamine).
- ▶ Tööinspeksioon - tervishoiu- ja tööohutuse nõuded (*Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete kontrolli teeb eranditult Tööinspeksioon, PRIA täiendavaid kontrole ei tee. Tööinspeksioon teavitab PRIAt vähemalt üks kord aastas oma kontrollide tulemustest*)
- ▶ Kui TI tuvastab oma tavapärase kontrolli raames töö- või tööhõivetingimustega seotud nõude rikkumise ettevõttel, kes taotleb pindala- ja/või loomapõhiseid toetusi, teavitab ta sellest PRIAt. Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumiseks loetakse rikkumist hetkest, mil taotleja on saanud teadlikuks ettekirjutusest

Tingimuslikkus

- ▶ Kõiki nõuete rikkumisi hindavad järelevalveasutused ühtse metoodika järgi hindamismatriksitega.
- ▶ Hindamisel lähtutakse kolmest kriteeriumist: tõsidus, ulatus, püsivus. Samuti võetakse arvesse rikkumise korduvust.
- ▶ Nende kriteeriumite alusel koostatakse iga nõude hindamiseks matriks, mille järgi antakse rikkumisele kriteeriumite kaupa hinded.
- ▶ Leitud hinnangu alusel moodustub iga nõude puhul toetussumma vähendamise protsent

HPK nõuded

- 1 Püsirohumaat säilitamine
- 2 Märg- ja turbaalade kaitse
- 3 Koristusjätmete põletuskeeld
- 4 Puhverribade rajamine vooluveekogude äärde
- 5 Kaldega aladel piirangud mullaharimise võtetele
- 6 Talvine taimkate
- 7 Viljavaheldus
- 8 Maastikuelementide säilitamine, karuputkest teavitamine
- 9 Elupaikade ja liikide kaitse

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM nõuded)

- ▶ KM 1 Põhja- ja pinnavee kaitse (12 nõuet)
- ▶ KM 2 Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (15 nõuet)
- ▶ KM 3 Loodusliku linnustiku kaitse ja
- ▶ KM 4 Looduslike elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitse (kokku 5 nõuet)
- ▶ KM 5 Toidu- ja söödaohutus (13 nõuet)
- ▶ KM 6 Hormoonide kasutamine loomakasvatustes (1 nõue)
- ▶ KM 7 ja KM 8 Taimekaitsevahendite kasutamine (7 nõuet)
- ▶ KM 9 Vasikate pidamise miinimumnõuded (5 nõuet)
- ▶ KM 10 Sigade pidamise miinimumnõuded (6 nõuet)
- ▶ KM 11 Põllumajandusloomade kaitse (5 nõuet)

HPK 1

▶ Püsirohumaa mõiste muudatus

*Püsirohumaa ja püsikarjamaa (edaspidi koos püsirohumaa) on maa, millel kasvavad looduslikud rohttaimed või erinevad rohumaakultuurid, kas looduslikul viisil või harimise teel, ning mis ei ole põllumajandusliku majapidamise külvikorra hõlmatud ~~viis~~ **seitse** aastat või kauem.*

- ▶ Kui püsirohumaa säilitamise suhtarvu vähenemine peaks riigi tasemel 2026. aastal ületama lubatud 10% piirmäära, määratakse ülesharijatele 2027. aastal püsirohumaa tagasirajamise kohustus, mille puhul lähtutakse juba uuest püsirohumaa määratlusest, millisel juhul tuleb tagasirajatud püsirohumaad säilitada vähemalt seitsmel järjestikusel aastal

HPK 1

- ▶ Püsirohumaat säilitamine:
- ▶ Taotleja ei pea edaspidi säilitama oma eelmise aasta taotlusel märgitud püsirohumaat pindala.
- ▶ Riigi tasemel püsirohumaat säilitamise kohustuse lävend tõuseb 5%-lt 10%-le. Siiski, kui suhtarv väheneb riigi tasemel üle 10%, peatatakse püsirohumaade ülesharimine ja rakendub tagasirajamise kohustus.
- ▶ Endiselt tuleb varasemalt tagasirajatud püsirohumaad (märkega TAR) säilitada samal kohal, kuni püsirohumaaks muutumiseni
- ▶ ning selliseid maid asendada ei ole lubatud.

PRIA järelvalve

Muudatus HPK 1

- ▶ **HPK 1 nõude leevendamine:** Varasemalt on liikmesriigil olnud kohustus tagada, et püsirohumaa osakaal riigis tervikuna ei tohi väheneda 2018. aastal kehtestatud võrdlussuhtarvuga võrreldes üle 5%, kuid nüüdsest on see lüvend tõstetud 10% peale. Siiski peab arvestama asjaoluga, et kui riigi tasemel jõuab suhtarvu muutus 10% peale, ei ole enam mingis mahus lubatud edaspidi püsirohumaa kasutusotstarvet muuta. Juhul, kui suhtarv on riigi tasemel ületanud 10% piiri, määratakse taotlejatele, kes on püsirohumaa kasutusotstarvet muutnud, määratud ulatuses püsirohumaa tagasirajamise kohustus.
- ▶ -Selleks, et taotlejad saaksid leevenduse lisandumisest kasu, ei pea põllumajandustootja enam säilitama püsirohumaa pindala vähemalt ulatuses, mis on võrdne taotluse esitamise aastale eelnenud taotluse alusel kindlaks määratud püsirohumaa pindalaga.
- ▶ -Kui püsirohumaa suhtarv on riigi tasemel võrdlusarvuga võrreldes vähenenud üle **nelja kaheksa** protsendi, avalikustab PRIA sellekohase teabe oma veebilehel.
- ▶ ...täiendatakse määrust lõikega 5, mille eesmärk on õigusselguse tagamiseks konkretiseerida, et kui püsirohumaa kasutusotstarvet on muudetud enne 1. jaanuari 2026, tuleb tagasirajamise kohustuse täitmiseks tagasirajatud püsirohumaad ka püsirohumaa mõiste muutumise järgselt säilitada vähemalt viis (mitte seitse) aastat.

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 2
- ▶ Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole lubatud künda ega freesida.
- ▶ Turvasmullaga põllumaal on lubatud künda ja freesida üks kord kolme aasta jooksul.
- ▶ Kuivendamata märgalaid ja turvasmullaga põllumajandusmaid ei ole lubatud kuivendada.
- ▶ Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajanduslikuks tegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaazisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva drenaazisüsteemi toimimiseks.
- ▶ Esimeses ja teises lauses sätestatud nõudeid ei kohaldata kuivendatud turvasmuldadele seadedrenaazi ehitamise ja veetaseme tõstmise korral.
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 3
- ▶ Põllumajandusmaal ei ole lubatud põletada kulu, heina ja põhku, välja arvatud:
- ▶ 1) Põllumajandus- ja Toiduameti ettekirjutuse alusel ohtliku taimekahjustaja tõrjumise eesmärgil;
- ▶ 2) Keskkonnaameti nõusolekul kaitstaval loodusobjektil kaitse-eesmärgi saavutamiseks.
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

KeA järelevalve

- ▶ HPK 4
- ▶ Vooluveekogu ääres asuva põllu ja vooluveekogu vahele tuleb jätta puhverriba, kus on keelatud väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine. Puhverriba laius arvestatakse veeseaduse § 118 lõigetes 3 ja 4 sätestatud lähtejoonest.
- ▶ Puhverriba laius on:
  - 1) üks meeter - alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul,
  - 2) kolm meetrit - alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul, kui see asub vähemalt 10-protsendilise maapinna kaldega alal;
  - 3) 10 meetrit - jõe, oja ja kanali puhul;
  - 4) 10 meetrit - üle 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava vooluveekogu puhul.
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 5
- ▶ Üle 10% kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada järgmisi agrotehnilisi võtteid:
  - ▶ 1) mulla harimine risti kallakuga;
  - ▶ 2) püsirohumaat rajamine;
  - ▶ 3) heintaimede kasvatamine;
  - ▶ 4) minimeeritud mullaharimine;
  - ▶ 5) kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele.
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 6
- ▶ Põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuride alusest maast peab vähemalt 50% olema talvise taimkatte all.
- ▶ Kui põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuride alusest maast vähemalt 50% kasvatatakse köögivilja, kartulit, puuvilja, marjakultuuri, lilli, maitse- ja ravimtaimi ning istikuid, peab põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuride alusest maast vähemalt 30% olema talvise taimkatte all.
- ▶ Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumaal ja püsikultuuride alusel maal olevad põllumajanduskultuurid, sealhulgas vahekultuur, kõrretüü ja taimejäänused
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 7
- ▶ Põllumajandusliku majapidamise põllumaal ei ole lubatud kasvatada samal põllul sama põhikultuuri üle kolme aasta.
- ▶ Põllumajandusliku majapidamise põllumaast 50% ei ole lubatud kasvatata sama põhikultuuri kahel järjestikusel aastal,
- ▶ välja arvatud vahekultuuri kasvatamise korral ja kui tagatakse põhikultuuri vaheldumine vähemalt kolme aasta möödudes.
- ▶ Esimeses ja teises lauses sätestatud nõudeid ei kohaldata mitmeaastaste põllukultuuride, rohumaakultuuride ja looduslike rohttaimede kasvatamise ning maa mustkesas ja söödis hoidmise korral
- ▶ Kontrollitakse administratiivselt

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 8
- ▶ Taotlejal on kohustus säilitada põllumaaga ümbritsetud ja põllumaaga külgnevat põllusaart ja metsasiilu ning põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnevat puude rida, hekki, puhastuslodu, settebasseini ja kiviaeda.
- ▶ Säilitada tuleb põllumajandusmaaga külgnevat kraavi.
- ▶ Hindamise objektid selle maatriksi alusel on põllusaar, metsasiil, puude rida, hekk, kraav, kiviaed.
- ▶ Puude rea, heki või üksiku puu hoolduslõikus või pügamine on keelatud lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal ning **on lubatud alates 15. juulist.**
- ▶ **Kontrollitakse kohapeal**

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 8
- ▶ Põllumajandusmaal või sellega külgneval alal esinevast karuputke võõrliigist, mille kohta ei ole Maa- ja Ruumiametil andmeid,
- ▶ tuleb hiljemalt 31. maiks esitada teatis Keskkonnaametile.
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

PRIA järelevalve

- ▶ HPK 9
- ▶ Keskkonnatundliku püsirohuma kasutusotstarvet ei ole lubatud muuta, ega seda ka üles künda.
- ▶ Keskkonnatundlik püsirohuma on
- ▶ Natura 2000 võrgustiku alal asuv:
  - ▶ 1) püsirohuma, mille põllu muld on 100% ulatuses turvasmuld;
  - ▶ 2) pärandniit või
  - ▶ 3) inventeeritud väärtuslik püsirohuma.
- ▶ Kontrollitakse kohapeal

Muudatused HPK nõuetes

- **Muudatused HPK nõuetes:**
- **Põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine on määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud, loetakse HPK 1., 3., 4., 5., 6. ja 7. nõudele vastavaks. (mahetootjad)**

1 Püsirohuma säilitamine

3 Koristusjäätmete põletuskeeld

4 Puhverribade rajamine vooluveekogude äärde

5 Kaldega aladel piirangud mullaharimise võtetele

6 Talvine taimkate

7 Viljavaheldus

HPK muudatused

Muudatuse tegemisel on lähtutud sellest, et võttes arvesse põhimõtteid ja reegleid ning mahepõllumajandussüsteemide olemasolevaid tavasid, saavutavad mahepõllumajandustootjad juba sellest tulenevalt eesmäärke, mis kattuvad mitmete HPK nõuete eesmärkidega.

Seega lähtutakse eeldusest, et mahetootja tegevus vastab enamikele HPK standarditele.

Selline eeldus hõlmab siiski ka vajadust nõude rikkumise korral sellele reageerida, seega HPK nõude rikkumisele järgneb endiselt asjaomane tagajärg.

Tulenevalt eeltoodule on muutnud ka HPK 7 nõude erisus, seal enam ei ole otseselt erisust, et nõuet ei kohaldata põllumajandustootja suhtes, kelle ettevõtte on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud.

Keskkonnaameti järelevalve

- ▶ Järelevalve ajal soovitakse näha põlluraamatuid viie aasta kohta.
- ▶ Lisaks soovitakse infot :
  - ▶ 1) Milliseid taimekaitsevahendeid ning väetisi kasutatakse?
  - ▶ 2) Kas sõnnikut aunastatakse?
  - ▶ 3) Milline on veekulu loomade tarbeks kas ööpäevas või ühes kalendrikuus? Kas ettevõttel on olemas taadeldud veemõõtja?
  - ▶ 4) Palju on ettevõttel sõnnikuhoidlaid ning millised on sõnnikuhoidla(te) mõõtmed?
  - ▶ 5) Kas kasutatakse söödaplatse ning kui jah, siis kas need on alalised või mittealalised?

Sõnnikuhoidlate mahu arvutamiseks on vaja teada ka andmeid loomade söötmise ja toodangu kohta

LISAKS: teostatakse ettevõtte põldude ülevaatus

Keskkonnaameti Järelevalve

- ▶ Põllumajandusloomade pidamisel välitingimustes tuleb vältida pinna- ja põhjavee saastumist (kohapealne ja droonivaatlus)
- ▶ Reoveesette kasutaja peab pidama reoveesette kasutamise kohta päevikut või kandma andmed põlluraamatusse
- ▶ Reoveesette kasutamisel mullaproovide võtmise kohustus raskemetallide sisalduse määramiseks (järelevalve korral vajalik esitada protokollid)
- ▶ Põllumajandusega tegelev isik, kes kasutab 50 ja rohkem hektarit haritavat maad ning lämmastikku sisaldavat väetist, koostab igal aastal enne külvi või mitmeaastase kultuuri korral enne vegetatsiooni algust väetamisplaani.
- ▶ Väetamisplaani võib pidada põlluraamatus

Keskkonnaameti järelevalve

► Veeloa kohustus

veeluba on kohustuslik, kui:

- 1) võetakse pinnavett, sealhulgas jääd, enam kui 30 kuupmeetrit ööpäevas;
- 2) võetakse põhjavett rohkem kui 150 kuupmeetrit kuus või rohkem kui 10 kuupmeetrit ööpäevas

Alates 1. jaanuarist 2020 esitatakse vee erikasutuse keskkonnaloa (veeloa) taotlus keskkonnalubade infosüsteemi KOTKAS

PTA järelevalve

- ▶ Amet teostab ametlikku kontrolli järgmistes valdkondades:
- ▶ taimekaitsevahendite kasutamine;
- ▶ mahepõllumajanduslik taime- ja loomakasvatus;
- ▶ mahepõllumajandusliku toidu ja sööda käitlemine;
- ▶ seemnete käitlemine;
- ▶ sööda käitlemine;
- ▶ loomapidamine ja loomade tervis;
- ▶ loomade (sh lemmikloomade) heaolu
- ▶ veterinaarravimite ja ravimsööda kasutamine;

PTA järelevalve

► Järelevalve läbiviimiseks vajalikud dokumendid

1. Põlluraamat

2. Taimekaitsevahendite ostudokumendid

3. Toodangu arvestus (võib olla põlluraamatus)

4. Enesekontrolli plaan-kui tehakse kuivatamisel, jahvatamisell teenust

5. Vajalik teavitus söödaregistris

Sööda esmatootmise, tootmise, töötlemise, ladustamise, transpordi, turustamise või põllumajandusloomade söötmisega tegeleval isikul on kohustus oma tegevusest teavitada Põllumajandus- ja Toiduametit.

6. Tervisetõend (loomakasvatajatel)

7. Farmide bioohutuskava

PTA järelevalve

- ▶ Sööda esmatootmise, tootmise, töötlemise, ladustamise, transpordi, turustamise või põllumajandusloomade söötmisega tegeleval isikul on kohustus oma tegevusest teavitada Põllumajandus- ja Toiduametit.
- ▶ Sööda ohutuse ja jälgitavuse tagamiseks peavad söödakäitlejad oma tegevuse kohta esitama Põllumajandus- ja Toiduametile majandustegevusteate või taotlema tegevusloa ning täitma söödahügieeninõudeid.

PTA järelevalve

- ▶ Teatamiskohustus ei laiene ja majandustegevusteadet ja/või tegevusloa taotlust ei pea esitama isikud, kes tegelevad järgmiste tegevustega:
- ▶ turustab kuni viiehektariselt kasvupinnalt saadud oma tootmistegevusest üle jäänud mitteloomse sööda esmatoodangu kohalikele põllumajandustootjatele
- ▶ lemmikloomatoidu jaemüügiga
- ▶ sööda tootmisega oma loomadele ja loomade söötmisega, kui:
  - ▶ toodang tarbitakse ära oma pere poolt;
  - ▶ loomade söötmine, keda ei peeta toidu tootmiseks;
  - ▶ loomadelt saadud toidu väikesi koguseid turustatakse otse lõpptarbijale.

Tööinspektsiooni järelevalve

- ▶ Järelevalve käigus on vajalik esitada tööinspektorile järgmised dokumendid ja andmed:
- ▶ Töökeskkonna riskianalüüs ja kirjalik tegevuskava terviseriskide vähendamiseks
- ▶ töökeskkonna sisekontrolli korraldus ja tulemused
- ▶ Dokumendid töökeskkonnaspetsialisti määramisest
- ▶ Töötajate tervisekontrolli dokumendid
- ▶ Töötajate tööohutusosalase juhendamise ja väljaõppe korraldamine ja registreerimine
- ▶ Kasutatavate töövahendite (masinate, seadmete) ja tehtavate tööde ohutusjuhendid

Tööinspektsiooni järelevalve

- ▶ Isikukaitsevahendite (kaitseprillid, jalatsid, kindad jms) arvestus
- ▶ Esmaabikorraldus, määratud esmaabiandja tunnistus
- ▶ Tööajakorralduse reeglid, tööajakorraldus
- ▶ Töölepingud
- ▶ Kontrollimise käigus tutvub inspektor ettevõtte kogu töökeskkonnaga

Tööinspektsiooni järelevalve

- ▶ Kohustus esitada töökeskkonna riskianalüüs Tööinspektsioonile elektrooniliselt töökeskkonna andmekogusse lisandus 2021. aasta 1. märtsist
- ▶ Tööinspektsiooni iseteeninduskeskkonda (TEIS) peavad töökeskkonna riskianalüüsi esitama (üles laadima) kõik tööandjad, kellel on vähemalt üks töölepinguline töötaja.

- **MUUDATUSED KM nõuetes 2026.a alates**

- KM 1 ja KM 2 nõude 10 puhul seisneb muudatuse selles,
- varem tuli sõnniku aunastamisest teavitada Keskkonnaametit 14 päeva ette,
- nüüd võib põllumajandustootja esitada teate **samal päeval KOTKAS-e** kaudu
- ja alustada aunastamist kohe, järgides seaduses sätestatud piiranguid.
- KM 5 nõude 6 puhul on nõudesse toodud sisse järgmine täiendus:
- Kuni tarbijale müügini tuleb mune hoida puhtalt, kuivalt, lõhnavabalt, löökide eest efektiivselt kaitstult ja otsese päikese eest varjus.
- **Tahtlik kõrvallõhna lisamine munadele ei tohi olla tehtud selleks, et varjata munadel enne olnud lõhna.**

MUUDATUSED KM nõuetes 2026.a alates

- ▶ muudetakse määruse lisa ja kohustusliku majandamisnõude KM 6 alamnõude 2 puhul lisatakse viiteline täiendus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/4 artikli 17 lõikele 7.
- ▶ Nõude sõnastuse kohaselt peab loomapidaja pidama arvestust põllumajandusloomale nii manustatud ravimite kui ka ravimsöötade kohta

**Kaasrahastanud
Euroopa Liit**

▶ **Tänu kuulamast!!!!**